

UCHWAŁA Z DNIA 27 MARCA 2001 R.

I KZP 2/01

W razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania i bez warunkowego jej zawieszenia – orzeczenie kary bez warunkowego zawieszenia jej wykonania w wyroku łącznym (art. 89 § 1 k.k.) nie jest dopuszczalne.

Przewodniczący: Prezes SN L. Paprzycki.

Sędziowie SN: A. Deptuła (sprawozdawca), M. Sokołowski.

Prokurator Prokuratury Krajowej: R. Stefański.

Sąd Najwyższy w sprawie Dariusza K., po rozpoznaniu, przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k., przez Sąd Apelacyjny w K., postanowieniem z dnia 19 grudnia 2000 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Czy przy zbiegu skazań na kary pozbawienia wolności, z których wykonanie jednej z nich zostało warunkowo zawieszona i braku warunków określonych w art. 69 k.k. ma zastosowanie zakaz pogarszania sytuacji prawnej skazanego przy orzekaniu kary łącznej w wyroku łącznym?”

u c h w a l i ł udzielić odpowiedzi jak wyżej.

UZASADNIENIE

Przedstawione przez Sąd Apelacyjny w K. zagadnienie prawne wymagające - zdaniem tego Sądu – dokonania zasadniczej wykładni ustawy na podstawie art. 441 k.p.k. zrodziło się w następującej sytuacji procesowej.

Dariusz K. został skazany prawomocnymi wyrokami:

1. Sądu Wojewódzkiego w K. z dnia 23 października 1995 r., za przestępstwo z art. 210 § 1 d. k.k. w zw. z art. 158 § 1 d. k.k. popełnione w nocy z 12 na 13 grudnia 1994 r. – na karę m.in. 4 lat pozbawienia wolności,
2. Sądu Wojewódzkiego w K. z dnia 16 grudnia 1997 r. za przestępstwo z art. 201 d. k.k. w zw. z art. 208 d. k.k. i 60 § 1 d. k.k. popełnione w nocy z 5 na 6 lutego 1997 r. – na karę 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności i 2000 zł grzywny,
3. Sądu Rejonowego w Z. z dnia 30 kwietnia 1998 r. za przestępstwo z art. 11 § 1 d. k.k. w zw. z art. 288 § 1 d.k.k. popełnione w dniu 27 listopada 1996 r. na karę roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat i 500 zł grzywny.

Sąd Okręgowy w K. w postępowaniu wszczętym na wniosek skazanego wydał w dniu 4 września 2000 r. wyrok łączny którym objął kary grzywny orzeczone w wyrokach wymienionych wyżej w pkt. 2 i 3, umarzając postępowanie w pozostałym zakresie.

Wyrok ten zaskarżył prokurator zarzucając obrazę art. 85 k.k., polegającą na nie objęciu wyrokiem łącznym kar pozbawienia wolności orzeczonych w wyrokach, pkt. 2 i 3 i umorzeniu postępowania w tym zakresie, co było konsekwencją przyjęcia błędnej – zdaniem prokuratora – wykładni art. 89 § 1 k.k., polegającej na przyjęciu, że wymierzając karę łączną pozbawienia wolności za zbiegające się przestępstwa, za które wymierzono

kary bezwzględne i z warunkowym zawieszeniem jej wykonania możliwe jest jedynie wymierzenie kary łącznej z warunkowym zawieszeniem jej wykonania.

Sąd Apelacyjny w K. uznał, iż „dla rozpoznania apelacji niezbędne jest rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego” o treści ujętej w pytaniu prawnym.

Rozpoznając sprawę Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z treści uzasadnienia zgłoszonego pytania wynika, że Sąd Apelacyjny nie ma wątpliwości co do możliwości objęcia karą łączną w wyroku łącznym kary orzeczonej bez warunkowego zawieszenia jej wykonania i kary orzeczonej z warunkowym zawieszeniem, i tak jest w istocie, albowiem art. 89 § 1 obowiązującego k.k. jest jasno sformułowany i jednoznacznie przewiduje możliwość łączenia takich kar.

Konieczność dokonania wykładni, i to zasadniczej, Sąd Apelacyjny upatruje dla sytuacji, w której sekwencja skazań jest tego rodzaju, iż z uwagi na wysokość orzeczonej prawomocnie jednej z kar pozbawienia wolności, co do której rozważana jest kwestia objęcia jej wyrokiem łącznym występuje brak ustawowej przesłanki do orzeczenia kary łącznej z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Sąd Apelacyjny nie wskazuje jednak, który konkretnie przepis miałby podlegać zasadniczej wykładni. Wykładnia taka miałaby w tym wypadku polegać na ustaleniu – czy na gruncie obowiązującego stanu prawnego aktualna pozostaje zasada niepogarszania w wyroku łącznym sytuacji prawnej skazanego.

Brak wskazania przepisu ustawy, o którego wykładnię, i to zasadniczą, zwraca się Sąd Apelacyjny stanowi błąd w sposobie ujęcia zagadnienia prawnego na tyle istotny, iż mogłoby to uzasadniać odmowę udzielenia odpowiedzi. Dostrzegając jednak, że w istocie rzeczy – przy uwzględnieniu układu procesowego, który wywołał wystąpienie Sądu Apelacyjnego – chodzi tu o prawidłowe rozumienie, a w konsekwencji właściwe stosowanie w

praktyce art. 89 § 1 k.k., Sąd Najwyższy uznał, że kwestia wyartykułowana w pytaniu ma oparcie w art. 441 § 1 k.p.k. i uzasadnia udzielenie odpowiedzi w formie uchwały.

Przepis ten istotnie wzbudza poważne wątpliwości w praktyce, o czym może świadczyć liczba pytań jaka napłynęła dotąd do Sądu Najwyższego, a różne jego interpretacje w piśmiennictwie wątpliwości te dodatkowo potęgują.

W punkcie wyjścia należy rozważyć jakich sytuacji dotyczy przepis art. 89 § 1 k.k. Otóż przepis ten nie dotyczy i nie reguluje podstawowych zasad orzekania kary łącznej w wyroku łącznym, nie mówi wszak kiedy może dojść do wydania wyroku łącznego i w jakich granicach może być orzekana kara łączna. Przepis ten ustala jedynie jeden ze sposobów kształtowania w wyroku łącznym kary łącznej, a mianowicie: po pierwsze – pozwala łączyć karę, której wykonanie zostało warunkowo zawieszona z karą bez warunkowego zawieszenia, po drugie – dopuszcza, przy takiej sekwencji kar podlegających łączeniu, orzeczenie kary łącznej z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, jeżeli zachodzą przesłanki określone w art. 69 k.k. Zakres regulacji zawartej w tym przepisie jest taki, że nie pozwala ustalić innej funkcji kary łącznej w polskim systemie prawnym, niż racjonalizacja odpowiedzialności karnej. Z tego wynika, że łączenie kar nie może prowadzić do skutków mniej korzystnych dla skazanego niż te, które wynikałyby z wykonania kar jednostkowych.

Normatywna treść tego przepisu sprowadza się zatem do dwóch elementów: pierwszy określa rodzaj kar, które mogą być objęte karą łączną w wyroku łącznym, drugi zaś wyznacza końcowy, dopuszczalny wynik łączenia wyrażający się w karze z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Nie ma tu więc w ogóle mowy o możliwości orzeczenia kary łącznej bez warunkowego zawieszenia jej wykonania. Gdyby ustawodawca dla układu określonego art. 89 § 1 k.k. dopuszczał możliwość wymierzenia kary bez

warunkowego zawieszenia jej wykonania to przepis ten musiałby mieć inne brzmienie, a mianowicie: „sąd może orzec karę łączną bez warunkowego zawieszenia albo zawiesić jej wykonanie jeżeli zachodzą przesłanki określone w art. 69”.

Wątpliwości Sądu Apelacyjnego co do obowiązywania w obecnym stanie prawnym zakazu pogarszania sytuacji prawnej skazanego w wyroku łącznym są nieuzasadnione albowiem żaden z przepisów obowiązującego kodeksu karnego nie daje podstaw do zmiany dotychczasowej wykładni. Nie tracą zatem na aktualności wcześniej wyrażone poglądy zarówno w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak i w piśmiennictwie. Sąd Najwyższy zakaz ten sytuował w ogólnych zasadach postępowania karnego, wskazując na normę art. 3 § 1 d. k.p.k., jako na normę w której zakaz ten jest zakotwiczony (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 1997 r., IV KRN 123/97 – Prok. i Pr. 1997, z. 11, poz. 14). Z kolei przedstawiciele doktryny wywodzili, że instytucje kary łącznej i wyroku łącznego są instytucjami „swego rodzaju ustawowego złagodzenia kary” (tak M. Cieślak, Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia, Warszawa 1990, s. 467), bądź wskazywali na racje sprawiedliwościowe. Fakt bowiem kilkakrotnego pociągnięcia do odpowiedzialności karnej, gdy istniała możliwość jednoczesnego postawienia sprawcy zarzutów obejmujących wszystkie popełnione przez niego przestępstwa, a w konsekwencji jednoczesnego ich osądzenia jest spowodowany niedoskonałością funkcjonowania organów ścigania, co nie może obciążać sprawcy. Tak więc sprawca nie powinien być w gorszej sytuacji prawnej z punktu widzenia odpowiedzialności i wymiaru kary od tej któraby nastąpiła w przypadku pociągnięcia od odpowiedzialności karnej za wszystkie przestępstwa jednocześnie.